

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ה' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר**
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 639

מסכת חולין נ"ו-ס"ב

בס"ד, כ"א אב תשע"א

השבוע בגליון

- ◆ כך בדק הרמב"ן קשקשים של דג
- ◆ כפרה על מיעוט הירח
- ◆ הזכרת שעיר ראש חודש בתפילת ראש השנה
- ◆ דג טמא שהצמיח סימני טהרה - כשר?
- ◆ סימני הטהרה, סימן או סיבה?

- ◆ הני תמרי דכדא
- ◆ "אשר קדשנו... וציוונו על בדיקת תולעים", מדוע לא?
- ◆ המנעות ממאכלים נגועים בתולעים
- ◆ ההבדל בין בדיקת חמץ לבדיקת תולעים
- ◆ קשקשים מהם?

◆ דג השטירל' שהונח על שולחנו של ה"נודע ביהודה"

דבר העורך

סיפורו של נהג

הרה"ג ר' א. ל. שליט"א, מרבני בית מדרשנו, חזר לבני ברק משיעורו הקבוע בראשון לציון ובפיו הדברים הבאים.

ביום רביעי אחד, ישבתי בבית הכנסת בשכונת נאות שקמה בראשון לציון, והייתי עד לזו שיח הבא בין שניים ממשתתפי שיעורו של הרב אליהו כהן שליט"א, מחבר ספר "אוצרות התורה".

אחד המשתתפים נעדר מן השיעור, זמן רב ככל הנראה, לפי התשואות שבהן התקבל על ידי רעיו לשיעור, וחבירו לספסל התעניין לפשר העדרותו.

- **"עסקים"**, השיב הלה ביבושת.
- **"עסקים?"** תמה השואל, "בשביל עסקים אתה מפסיד את השיעור הקבוע שלנו, פעם בשבוע? אני לא מבין אותך. באמת, תראה", אמר בפשטות וטפח על חזהו. "אני נהג מונית. מאז שהתחלתי להשתתף בקביעות בשיעור שלנו, בכל יום רביעי, קיבלתי על עצמי חוק ולא יעבור, שלעולם לא אבטל את הקביעות שלי לתורה בגלל עסקי המונית."

לפני מספר שבועות, הוא נשען אחרונית ועיסה את גבו, "קיבלתי הזמנה לבצע נסיעה לבית הנתיבות בן גוריון. מאתים וארבעים שקל טבין ותקילין. ככה", אמר תוך כדי הכאה באצבע צרדה, "מאתים וארבעים שקל על נסיעה אחת. לפתע

◀

דף נח/ב הני תמרי דכדא

"אשר קדשנו... וציוונו על בדיקת תולעים", מדוע לא?

"מניין לנו מן ההלכה, שצריך לבדוק הירקות" מתולעים. כך נשאל הרשב"א (ש"ת ח"א סימן קי"ג, וכ"כ ב"תורת הבית" בית ג' שער ג' דף פ"ד), אשר השיב: "דע, שזו הלכה רווחת בישראל ומפורש בגמרא שכל דבר שהרחש מצוי בו אסור לאכלו ולשתותו עד שיבדוק". כלומר, אף על פי שעל פניו הפרי נראה נקי, ואין רואים בו שרץ, חובה לבדוק אותו, אם בסוג פרי זה מצויים שרצים. הרשב"א מוסיף, שכן מפורש בגמרתנו האומרת שאסור לאכול תמרים ממקום מסויים, מפני שהתולעים מצויות בהם. הרא"ש והר"ן נוהים אחריו ומבארים, כי כל סוגי הפירות שהתולעים מצויים בהם חייבים בדיקה, אף על פי שרוב הפירות מסוג זה אינם נגועים, כפי שחובה לבדוק את ריאת הבהמה, אף על פי שרוב הריאות אינן "טריפה" [ראה בהרחבה בדף יב/א מאמר "בדיקת הריאה - התקנה, הטעמים, והשאלה המצמררת"], משום שמיעוט מצוי מן הבהמות לוקה בסרכות [הפוסקים מציינים, שרש"י ורבינו גרשום חולקים וסוברים, כי חובה לבדוק פירות הנגועים בוודאות בלבד].

המנעות ממאכלים נגועים בתולעים: לעומת המאכלים המוחזקים כנגועים בתולעים, יש מאכלים המוחזקים כנקיים מתולעים, כגון, קוקוס, סוכר ועוד, ואמנם אין חובה לבדקם, אך אם נמצאו בהם תולעים בשלש דגימות בדיקה, חובה לבדקם ("חכמת אדם" ס"ק נ"ז, "שולחן ערוך" סימן פ"ד סעיף ט'). במהלך הדורות אסרו את אכילתם של מינים שונים שלא היתה אפשרות להסיר מהם את התולעים לחלוטין. בעל "פרי תואר" (ס"ק ט"ו) כותב, כי בימיו לא אכלו "קאלפיו"ר", כרובית. מהרש"ל (הובא בט"ז ס"ק י"ז) סיפר, כי מנע עצמו מאכילת כמהין מחמת קושי בדיקתן. בעל "בן איש חי" (שנה שניה נשא ח) כותב כי שומר נפשו ירחק מן הסלק ומהנענע, "ובביתנו לא יכנס הסלק למאכל, אלא בראש השנה מביאים אותו לראותו בלבד ולבקש עליו".

בדיקת תולעים ובדיקת חמץ: בדיקת התולעים מזכירה את בדיקת חמץ. שתיהן בדיקות שנועדו למנוע מכשול ואיסור. רבינו הגאון מליסא זצ"ל ("מקור חיים" בהקדמה לסימן תל"א) מבאר, כי יש מן הפוסקים הסוברים, כי מי שאינו מבטל את החמץ חייב מן התורה לבדוק את החמץ, כשם שחובה מן התורה לבדוק פירות שדרכם להתלע [חובת בדיקת חמץ היא מדרבנן, כי מן התורה די בביטול החמץ בלבד].
ההבדל בין בדיקת חמץ לבדיקת תולעים: עם זאת, על בדיקת חמץ אנו מברכים ואילו על בדיקת תולעים איננו מברכים, שכן, בדיקת תולעים היא עצה נבונה ליהודי כיצד ימנע מאיסור חמור.

צעילוי נשמת

מרת **אנדה זימנד** ע"ה
נלב"ע כ"ו מנחם אב תשס"ג
תנצב"ה

הונצחה ע"י בעלה ידידנו מר הנרי
זימנד ומשפ' שיחיו - הרצליה

צעילוי נשמת

הר"ר **מנחם ספרברג** ז"ל
ב"ר מרדכי שמעון ז"ל
יליד ירושלים, מייסד יקבי אפרת
נלב"ע כ"א מנחם אב תשס"ח
תנצב"ה

הונצחה ע"י בני משפחתו שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **ברוריה חסידה שורץ** ע"ה
ב"ר משה ישעיהו גוטטר ז"ל
נלב"ע כ"ד באב תשנ"א
תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידנו
הר"ר **משה שורץ** ומשפ' שיחיו - רעננה

לעילוי נשמת

מרת **ורדה שניצר** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל

נלב"ע כ"ה מנחם אב תשס"ב **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

הבדיקה אינה מצווה, איפוא. לעומת זאת, בדיקת חמץ נועדה לקיום מצוות "תשביתו", שחובה על היהודי להשבית את החמץ מביתו (עיין רש"י ותוס' פסחים ב/א), ולפיכך מברכים על בדיקה זו.

החמץ רומז ליצר הרע: מעניין לציין את דברי הרדב"ז (שו"ת ח"ג סימן תתקע"ז), כי התורה החמירה באיסור חמץ, משום שהחמץ רומז ליצר הרע, על כן: "כלה גרש יגרש אותו האדם מעליו, ויחפש עליו בכל מחבואות מחשבותיו... והרי זה אמת ונכון".

דף נט/א סנפיר וקשקשת 'קשקשים' מהם?

דג תמים למראה בשם 'שטירל', הסעיר את גדולי הרבנים לפני מאות שנים, ועורר פולמוס נרחב על אודות כשרותו.

אמרה תורה (ויקרא יא/ט): "את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת תאכלו". פשוט, לכאורה. אבל כאשר מנסים לברר קשקשים - מה הם? מתברר, כי בשאלה זו טרחו רבים וטובים. יצורים שונים ומופלאים מסתתרים בעולם המים, מהם בעלי גידולים מצורות שונות. מה, איפוא, קשקשת רש"י (שם) כותב, כי הקשקשים "אלו קליפים הקבועים בו, כמו שנאמר (שמואל א' ז/ה) ושריון קשקשים הוא לבוש", ולמעשה, הוא מצטט את גמרתנו בה נאמר "קשקשין הקבועין בו". הרמב"ן, על אתר, מציין: "לא תבין מלשונם שהן קבועין בגופן ממש ודבוקים בעור הדג. אבל קראום 'קבועים', שאין נדון ממנו, ולא מזדעזעין בו כסנפיר". לפיכך, קובע הרמב"ן, קשקשים שדבוקים בעור ואינם נפרדים ממנו כלל, אינם קשקשים והדג טמא! וכך נפסק להלכה ("בית יוסף יו"ד סימן פ"ג, רמ"א שם סעיף א').

דג השטירל שהונח על שולחנו של ה"נודע ביהודה": למחרת יום הכיפורים ה' תקמ"ב, דוור של שירות הדואר המלכותי של פראג הניח דג על שולחנו של רב העיר, רבינו הגאון רבי יחזקאל לאנדאו זצ"ל, כשאליו מצורף מכתב. יותר נכון, מכתב שאליו מצורף דג. הכותב, ידידו הטוב של ה"נודע ביהודה", הגאון רבי צבי הירש סגל, רבה של טמשובר, כתב, כי בקהילתו נהגו זה דורות לא לאכול דג זה, בשם 'שטירל', אך איש אינו זוכר על מה ולמה, והוא ביקש מהגאון כי יעמוד על קנקנו של השטירל. ה"נודע ביהודה" נטל את הדג לידי ובחנו. הוא היה שונה מן הדגים הרגילים. שתי שורות קשקשים בלבד הופיעו בשני צדדיו. בכך אין כל מגרעת. דא עקא, שניתן היה לקלף את הקשקשים באמצעות כלי חד בלבד. כל נסיון להסירם באמצעות אצבעות הידיים, עלה בתוהו. מכאן, לכאורה, שהקשקשים הם חלק מגופו של הדג, ואינם מתירים אותו באכילה.

השריית הדג בחומרי השרייה: ה"נודע ביהודה" לא אמר נואש. הדג, שעשה דרך כה ארוכה, הושרה במים ובחומרי השרייה שונים למשך שלש שעות. או אז, אפשר היה לקלף ממנו את הקשקשים באמצעות אצבעות הידיים. משכך, פסק ה"נודע ביהודה": הדג כשר. שכן, לולי חידושו של הרמב"ן, לא היינו יודעים כלל כי קשקשים שאינם נקלפים אינם סימן טהרה, שהרי ידעה זו אינה מפורשת בגמרא. אולם, מאחר שהרמב"ן כתב זאת, וכך נפסק להלכה "צריכים אנו לכופף אזנינו ולשמוע דבריהם באימה", אך די בכך "שנקלפים על ידי איזה פעולה שיהיה, כבר הם נקראים קשקשים ודג טהור הוא" (שו"ת "נודע ביהודה" תניינא, יו"ד סימן כ"ח).

פסקו של ה"נודע ביהודה" פורסם בדפוס שנים רבות לאחר מכן, אך הוא זכה לפרסום רב עוד קודם לכן, והפולמוס התורני בנידון ייצר ספרים וחוברות, ובהם תשובות של האוסרים ושל המתירים, שהופיעו בדפוס בזה אחר זה נגד זה "אמרי נועם" ולעומתו "מקל נועם", ועוד].

כך בדק הרמב"ן קשקשים של דג: בראש האוסרים עמד הגאון רבי יצחק גריסהבר זצ"ל, רבה של פאקש, אשר הריץ מכתבים אל רבי שמואל, בנו של ה"נודע ביהודה", שכבר הלך לעולמו, כדי לברר, אם נכונה השמועה, שאביו חזר בו מהיתרו טרם פטירתו. רבי שמואל (שו"ת שם, סימן כ"ט, ל) הדף את טענות המבקרים וחיזק את היתרו של אביו ממעשה רב של הרמב"ן עצמו: בעל "אהל מועד" (שער איסור והיתר) מעיד, כי הרמב"ן בדק דג בשם 'אשטוריאן', שהיו שביקשו לאסרו, על ידי השרייתו במים רותחים, וכאשר "נשתיירו ממנו קשקשים", הוא פסק כי הדג מותר. נמצא, שהרמב"ן בעצמו קבע, כי קשקשים הנקלפים בתחבולות שונות, סימן טהרה המה.

יש להבדיל בין קשקשים הנושרים מאליהם לקשקשים שיש לקלפם: לימים, דחה בעל "כתב סופר" (שו"ת יו"ד סימן מ"ה) ראייה זו בטענה, כי קשקשיו של הדג שהושרה על ידי הרמב"ן נשרו מאליהם לאחר השרייתו, לא כן הקשקשים של השטירל, שגם לאחר השרייתו, לא נפרדו ממנו אלא כאשר קילפום (ע"ע "בית הלל" יו"ד סימן פ"ג ס"ק א' וחיזושי "חתם סופר").

דף ס/ב שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח כפרה על מיעוט הירח

כידוע, הרי"ף פסק הלכות מתוך הכרעות העולות מסוגיות הגמרא, תוך השמטת המשא ומתן שהביא למסקנות אלו, ודילוג על דברי אגדה. בהגיעו לפירוש גמרתנו, הוא שינה מנהגו באופן חריג, בכך שביאר באריכות דברי אגדה המובאים בגמרא (עיין שבועות ט/א), כלהלן.

נזכרתי שבאותה שעה מתקיים השיעור הקבוע שלנו. מיד יצרתי קשר עם חבר לעבודה, ומסרתי לו את הנסיעה. שיהיה לו לבריאות. אני לא מוותר על השיעור.

שמע. למחרת בבוקר, עלה תייר על המונית שלי. בקושי הבנתי אותו. הוא ידע עברית כמו שאני יודע אנגלית. הוא חזר על אותו משפט כל הזמן, עד שקלטתי שהוא מבקש להגיע למגדלי עזריאלי. הגענו. הוא שלף את הארנק שלו והראה לי שיש לו דולרים בלבד. התחלתי לסמן לו בידיים כמה דולרים מגיעים לי, והוא "ואן, טו, טו, סרי" התווכח על כל סנט. הוצאתי עיתון, ניסיתי להראות לו את שערו היציג של הדולר באותו יום, ולחשב איתו יחד את הסכום המגיע לי על פי הנקוב במונה, והוא בשלו: "וואן, טו, סרי וואן". נכנעתי. שיתן כמה שיתן, רק שיניח לי עם הוואן טו שלו.

אתה שומע? אתה? הוא יצא מהמונית, התחלתי להשתלב בתנועה ולפתע הבחנתי בשטר מקומט על המושב שלידי. היה זה שטר של חמישים דולרים!!!

מיד החלפתי הילוך, נסעתי רוורס כדי לאתר אותו, אבל הוא כבר נעלם.

שאלתי את הרב שלי, והוא אמר לי שאני יכול לקחת את השטר לעצמי, כי כסף שאבד ואין עליו סימנים, בעליו מתייאשים ממנו וכל המוצאו רשאי לקחת אותו. אתה זוכר, זה מה שלמדנו בבבא מציעא.

אתה מבין? אמר וטפח בחוזקה על כתפו של רעהו, "עסקים, אתה? אנחנו עושים עסקים? הקב"ה הוא עושה הכל. תעשה חשבון, אתה איש עסקים - לא הפסדתי כלום.

הוא אמר את דבריו בתמימות ובפשטות כנים, עד שלא ניתן היה להבין, כיצד אפשר לנהוג אחרת, תרתי משמע.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף נט/א סנפיר וקשקשת
סנפיר וקשקשת
כתב הרמב"ן (ויקרא יא/ט): "וטעם הסנפיר והקשקשת, כי בעליהן שוכנים לעולם בעליון המים ובצלוליהן ויקבלו גידול באוויר הנכנס שם, ולכן יש בהם קצת חום דוחה מהם שפעת הליחות כאשר יעשה הצמר והשער וגם הצפרניים באדם ובבהמה. ושאינו לו סנפיר וקשקשת ישכון לעולם בתחתיות המים ובעבוריהם ולרוב הלחות ואפיסת החום לא ידחה מהם דבר, ועל כן הם בעלי לחה קרה דבקה קרובה להמית, והיא ממיתה בקצת המימות כאגמים המעופשים".

דף נט/א למה נקרא שמה חסידה מדוע החסידה עוף טמא?

החסידה נקראת כן, "מפני שעושה חסידות עם חברותיה", אומרת גמרתנו. **ומדוע,** אם כן, היא נמנית על העופות הטמאים? תמה החידושי הר"ם זצ"ל. **משום** שהיא עושה חסד עם חברותיה בלבד! חזר ויישב...

מן הנוסח המיוחד של הפסוק המתייחס להקרבת שעיר החטאת בראש חודש (במדבר כח/טו): "ושעיר עזים אחד לחטאת לה", דרשו חז"ל: "אמר הקב"ה, הביאו כפרה עלי שמייעטתי את הירח... שעיר זה יהא כפרה על שמייעטתי את הירח". פשוטן של מילים, שהקב"ה, כביכול, הורה להקריב בכל ראש חודש שעיר חטאת, כדי לכפר על כך שהוא מיעט את הלבנה בבריאת העולם, כאשר היא טענה שאין שני מלכים משמשים בכתר אחד, היינו: היא והשמש שהיו באותו גודל. בשולי הגמרא (שבועות ס) נמצאת הגהה חריגה: "זהו סוד מסודות הקבלה, אין להבינו כמשמעו חס וחלילה, כי כל כבודה בת מלך פנימה". בניסיון לפרש דברים אלו, שהקב"ה, כביכול, זקוק לכפרה, עמלו רבים מגדולי הדורות. הרי"ף מבאר, שהקב"ה ניחם את הלבנה על מיעוטה, בכך שבימי ראש חודש מביאים קרבן לכפר על עם ישראל. לפיכך הוא מפרש, "הביאו כפרה" - הביאו שעיר חטאת לכפר על חטאותיכם, "עלי שמייעטתי את הירח" - בכך שקבעתי את ראש חודש כיום כפרה, אשלים את הכבוד שאמרתני להנחיל ללבנה.

"ושעירי עזים נעשה ברצון": בספר "עולת החודש" (פ"ח הערה ד' בשם אור לישירים) כותב הסבר נפלא לנוסח התפילה בראש חודש, לפי פירושו של הרי"ף. בתארנו את עברנו המפואר, אנו אומרים: "בהיותם מקריבים לפניך זבחי רצון ושעירי חטאת לכפר בעדם", ואילו בעת תיאור העתיד, במהרה בימינו, אמן, הנוסח הוא: "ושעירי עזים נעשה ברצון". זאת, מאחר שלעתיד לבא יהא אור הלבנה כאור החמה, ושעיר של ראש חודש לא יובא לכפרה על מיעוט הירח אלא לרצון בלבד...

הזכרת שעיר ראש חודש בתפילת ראש השנה: מעניין לגלות, כי הראשונים התכתבו ביניהם לגבי הזכרת שעיר חטאת של ראש חודש בתפילת מוסף של ראש השנה. רבינו משולם טען, כי אין להזכירו בראש השנה, ולדעתו ראש השנה כונה "כסה", משום שבראש השנה שעיר ראש חודש מכוסה, נעלם. וכל כך למה, משום שביום שמבקשים כפרה מהקב"ה, אין זה מן הראוי להזכיר את כפרתו של הקב"ה, כביכול, על מיעוט הירח. רבינו תם שיגר אליו מכתבים בהם הוא חולק עליו נחרצות, כי גם בראש השנה יש להקריב שעיר חטאת של ראש חודש (ראה תוס' ר"ה ח/ב וב"ספר הישר" חלק השו"ת סימן מ"ג, מ"ד, מ"ו). להלכה (טור או"ח סימן תקצ"א וברמ"א ס) נוהגים כשיטת רבינו תם ואומרים בראש השנה "ושני שעירים לכפר", אחד של ראש השנה ואחד של ראש חודש.

גם באחרונים נמצא פירושים שונים לביאור גמרתנו. מהר"ץ חיות (בסוגיאנו, ובשבועות ט/א) מפרש, כי עקב התמעטות הלבנה נוצר הבדל בינה לבין השמש ורבו עובדי אלילים לשמש, עקב תפקידה הייחודי. לפיכך, יש להביא כפרה בראש חודש, כדי להזגיש את עבודתנו לקב"ה [עליו, היינו: בשביל]. "חתם סופר" מבאר, כי לעתיד לבוא: "והיה אור הלבנה כאור החמה", וישראל, שבעוונותיהם הגלות מתארכת ומילוי הלבנה מתעכב, זקוקים לכפרה על כך [עליו, היינו: בשביל].

מדוע יש לרצות את הלבנה? היא זו שטענה שאין זה ראוי שגודלה כגודל השמש! ואילו הגאון רבי יהודה אריה מבראד זצ"ל ("לב אריה" עפ"ד המהר"ם שיף) פירש את גמרתנו נפלאות. לכאורה, הרי הירח הוא זה שטען, כי אין ראוי שגדלו וגודל השמש יהיו זהים. יפה, איפוא, הקטינו הקב"ה! לשם מה יש צורך בכפרה על כך? אולם, האמת היא, שבבריאת העולם אור השמש היה מרובה מאור הלבנה, וניתן היה לראות לאור השמש מקצה העולם ועד קצהו, אך הקב"ה מיעט את אורה משום שהעולם לא היה ראוי לכך (חגיגה יב/א). או אז, טענה הלבנה שאין ראוי שהיא והשמש יהיו באותו גודל, והקב"ה הקטינה. אך היא, למען האמת, ביקשה שהשמש תשוב לגדלה המקורי. לכן, על בני האדם להביא כפרה, על כך שבעטיים הועם אור השמש ובעקבות כך קטנה הלבנה.

נסיים בנבואת הנחמה של ישעיהו על הטוב הצפוי לעמנו בקץ הגלות (ישעיהו ל:כ): "והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה שבעתיים כאור שבעת הימים, ביום חבוש ה' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא".

דף סב/א עוף הבא בסימן אחד

דג טמא שהצמיח סימני טהרה - כשר?

מדע ההנדסה הגנטית מתפתח בקצב מהיר מדי, מכדי שהשאלה הבאה תראה כלקוחה מעולם אחר: אם יצמיחו סימני טהרה לבעלי חיים טמאים, האם הם ייחשבו סימני טהרה? העוסקים בתחום זה, מן הסתם לא נתנו דעתם לשאלה זו, אך אנו, ב"מאורות הדף היומי", נעסוק בה במאמר הבא.

'סימני הטהרה, סימן או סיבה? הסוגיות בהן אנו עוסקים כעת, מפרטות את "סימני הטהרה" של הבהמות והחיות, העופות, הזגים והחגבים. השאלה שיש לתת עליה את הדעת, וכך כבר עשו גדולי הדורות היא: האם סימני הטהרה, כשמן כן הם, "סימנים" ותו לא, או שמא הסימנים עצמם הם סיבת טהרתם של בעלי החיים הנושאים אותם. נפרט קמעא: אפשר להבין, שהקב"ה קבע שכלב הוא מין טמא ושור הוא מין טהור, ולצורך זיהויים הוא פירט בתורה את סימניהם. מאידך גיסא אפשר להבין, שהקב"ה קבע, שכלב אסור בגלל שאין לו את שני סימני הטהרה, ושור מותר באכילה מפני שהוא נושא את שניהם על גופו. ההשלכה הנובעת משאלה זו, ברורה מאליה, לכאורה: אם סימן טהרה הוא 'סימן' בלבד, הרי שגם אם יוצר שור נטול סימנים הוא יהא מותר

ואילו רבי אליהו חיים מייזל מלודז' פירש: **מפני** שסבורה היא שמעשה חסידות היא עושה, לפני משורת הדין, בעוד אין זו אלא התנהגות מינימאלית...

דף סג/ב איה עומדת בבבל ורואה נבלה בארץ ישראל

רואה רק נבלות...

בגמרתנו נאמר, כי איה, הטמאה, עומדת בבבל ורואה נבלות בארץ ישראל. היא ניחנה בכושר ראה מדיהם.

באמת מעלה מיוחדת וכשרון גדול הוא זה, אבל האיה טמאה, שכן, היא רואה 'נבלות' בלבד...

דף ס/א בקומתו נבראו... בצביונו נבראו

העולם החל לתפקד בבת אחת

מדברי גמרתנו מסתלקים תמיהות שונות שמעלים חכמי המדע על אודות האמונה בשנות בריאת העולם. קיימים, למשל, כוכבים שאורם מגיע אלינו רק אחרי עשרות אלפי שנים. מאחר שהעולם נברא רק לפני כמה אלפי שנים, כיצד אנו רואים אותם כיום?

אולם, בגמרתנו למדנו, שהעולם החל לתפקד 'בבת אחת'. כאילו הבריאה קיימת מזה זמן רב. נבראו המה ואורם בו זמנית באופן שיגיעו לעולמנו הקט מיד!... ("טיב הפרשה", בראשית).

נסא דברכתא

מעומקא דליבא נשגור בזאת ברכת מזל טוב לרגל השמחה השרויה במעונם של **הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו**

הרה"ג יגאל ינאי שליט"א ביהכ"נ בית רחמים, שובה ישראל - ערד לרגל הולדת הבן

הרה"ג משה כלפון שליט"א ביהכ"נ קול אליהו - כרמיאל לרגל הולדת הבת

הרה"ג שאול לוסטיג שליט"א ביהכ"נ שבת אחים - גבעת שמואל, בסיס חיל האוויר - צריפין, משרדי עו"ד ניץ-ברנדייס - ת"א, משרדי עו"ד בנימיני - בת ים לרגל הולדת הבת

בברכת התורה ולומדיה **מאורות הדף היומי**

לעילוי נשמת

מרת **שרה רבקה וסרצוג** ע"ה ב"ר אהרן אליעזר ז"ל נלב"ע כ"ג מנחם אב תשל"ב **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

סגן **יעקב משה שמואל בנימין בלום** ז"ל ב"ר אליהו מנחם ומרים מלכה יבדלחט"א נלב"ע כ"ד באב תשס"ג **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

באכילה, שהרי הוא מין טהור, ולהיפך, אם יווצר כלב עם שני סימני טהרה, יהא אסור באכילה. ברם, אם הסימנים הם סיבת הטהרה והטומאה, לפנינו כלב מותר באכילה. ובכן, יש לחלק שאלה זו לשני חלקים נפרדים, לבעלי חיים מומלטים, ולבעלי חיים הבוקעים מן הביצה.

היוצא מן הטהור טהור, היוצא מן הטמא טמא: כלל ברזל נקוט בידינו מאת חכמי המשנה (בכורות ה/ב): "היוצא מן הטמא - טמא, היוצא מן הטהור - טהור". לפיכך, פרה שהמליטה גמל, מותר לאכלו, שהרי הוא יוצא מן הבהמה הטהורה, ונאקה שהמליטה עגל, אסור לאכול [עיי' שם בגמרא, דעת ר"ש האוסר באכילה טמא שנולד מטהורה], שהרי הוא יוצא מן הנאקה הטמאה. מעתה, לפנינו יוצא מן הטמא, עגל, שאסור באכילה למרות סימני הטהרה שהוא מתהדר בהם, וגמל, יוצא מן הטהור, שמותר באכילה, למרות העדרם של סימני הטהרה. הרי לנו, כי בבעלי חיים אלו, סימני הטהרה נועדו לזיהוי והם אינם מהווים את סיבת הטהרה.

בעלי חיים הבוקעים מביצה: נידונינו נותר, איפוא, לגבי בעלי חיים הבוקעים מן הביצה. הללו, אינם נחשבים כ"יוצא" מבעל החיים שהטיל את הביצה, מאחר שתהליך הפיכת הביצה מביצה לבעל חיים, מלווה בכך שהביצה נעשית כעפר שאינו ראוי לאכילה ורק לאחר מכן נרקמים בה חיים (עיי' תמורה לא/א). ניתן, איפוא, לדון לגביהם, אם סימני הטהרה שלהם הם 'סימנים' בלבד, או שמא הם עצמם סיבת טהרתם.

בחקירה נפלאה זו עוסק גם הגאון רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל (קובץ ביאורים, חולין סימן כ"ז), ולדעתו, זו מחלוקת ראשונים! בסוגייתנו מבואר, כי קיים זן של תרנגול, שהזכר הוא טמא והנקבה טהורה. בעלי התוספות (ד"ה "תרנגולתא") מפרשים, כי על כרחך, זכר ונקבה אלו אינם בני אותו מין, שהרי לא יתכן שהזכר יהא טמא והנקבה טהורה. אולם, בעלי התוספות במסכת נדה (נ/ב ד"ה "תרנגולתא") מצדדים, כי יתכן גם יתכן דבר זה, כאשר הנקבה בעלת סימני טהרה אך הזכר חסר סימנים אלו [עיי' שם שסיים, "נראה עיקר ששני מינים הם"]. סלע מחלוקתם, מבאר רבי אלחנן זצ"ל, הוא בחקירתנו: אם סימני הטהרה נועדו לזהות את המין האסור ואת המין המותר, לא יתכן שדינם של בני אותו מין לא יהא זהה. אך אם סימני הטהרה הם סיבת הטהרה, יתכן שהזכר, הנעדר סימני טהרה, טמא, והנקבה טהורה.

המהרי"ט (ש"ת ח"א סימן נ"א) קובע, כי סימני הטהרה הם 'סימנים' בלבד, תוך כדי שהוא מצייין, כי כל הסימנים שנמצאו בתלמוד בעניינים שונים, אינם בעלי מהות עצמית, אלא הם מעידים על זהות בעליהם. הנה, סימני ה'בגרות', הרי אינם מבגרים את הנער ואת הנערה, אלא הם מעידים על בגרותם. מאידך גיסא, יש מקום להוכיח שסימני הטהרה הם סיבת הטהרה. שהנה, מבואר בגמרתנו (סו/ב), שאף על פי שאין דג בעל קשקשים שאין לו סנפירים, התורה לא הסתפקה בציון סימן הקשקשים בלבד משום "יגדיל תורה ויאדיר". כוונת הדברים היא, (ריטב"א נדה נא/א, ועיי' "חזון יחזקאל", ועוד), שהתורה ביקשה להדגיש, ששני הסימנים בצוותא הם הגורמים לכשרות הדג. הרי לנו, כי סימני הטהרה אינם סימנים בעלמא, אלא הם המעניקים את הכשרות לבעל החיים שבו הם מוטבעים.

יש צורך בסימני טהרה טבעיים: אולם, הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ("מנחת שלמה", ח"ב, בסוף הספר) מצייין, כי אין להוכיח מאומה מגמרא זו, שכן, יתכן שדווקא סימני טהרה הבאים בדרך הטבע, מטהרים את בעל החיים, לא כן סימני טהרה שהם תוצאה של מעשי ידי אדם (ועיי' בחידושי רבינו חיים הלוי הל' מאכלות אסורות פ"ג הל' י"א).

יש לציין, כי ממסקנת בעלי התוספות (בסוגייתנו ובמסכת נדה נ/ב ד"ה "תרנגולתא דאגמא") עולה, כי הסימנים הם 'סימן' בלבד ולא סיבה.

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת חלין דף נ"ה שבת קדש כ' באב

מה הקשר בין דינר זהב לטחול

ילדים יקרים! היום נלמד הלכה מענינת.

הגמרא הנלמדת בדף היומי אומרת, שאם יש לבהמה נקב בחלק העבה של הטחול, הבהמה טרפה ואסור לאכל אותה. אבל אם הנקב אינו מצד לצד, אלא יש רק חור בצד אחד שאינו מגיע עד הצד השני - הבהמה כשרה, בתנאי שאחרי החור נשאר בדפן הטחול עבי גדול, כעבי של מטבע דינר זהב.

כך כתוב בגמרא, אף להלכה פוסק הטור (חלק יורה דעה סימן מ"ג) לא לאכל כזו בהמה. מדוע? מפני שבמינו אין יודעים בדיק מה היה עבי מטבע דינר הזהב שהיה בתקופת חז"ל, ולכן איננו יכולים לדעת לאיזה עבי של חור הם התכוונו.

אם החור לא עבר את חצי העבי של דפן הטחול, מותר לאכל את הבהמה, כי אנחנו בטוחים שזה יותר מהעבי של דינר הזהב, אפילו שאיננו יודעים בדיק מה היה העבי שלו.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חינוך

הקדם והנצח את נשמות יקיריך ז"ל

שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים:

חשון - כסלו - טבת - שבט - אדר

בגמרא המיוחדת "מהדורת נר תמיד" בהוצאת "מאורות"

לפרטים והרשמה:

(שי) טל. 03-5775307/9 פקס. 03-7601020

עשרות אלפי גמרות
מודפסות ונלמדות
לעילוי הנשמה
המונצחת בעמוד הגמרא.

כי נר מצוה
ותורה אור

